ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՀԱՅՐԵՆԻ ԲՆԱՇԽԱՐՀ

Posted on November 9, 2021 by Keghart

Category: Opinions

Ասպետ եւ Այդա Փողարեաններ

Դոկտ. Մինաս Գոճայեան, Լոս Անճելըս, 6 Նոյեմբեր 2021

Click on RETURN TO PATRIA for English version and on video for short presentation

Գօշավանք, Գօշ գիւղ, հիւսիսային Հայաստան: Անտառներ, լճակներ, ալպիական երկրի մը բոլոր բարեմասնութիւններով յագեցած դրախտէն փրցուած պատառիկ մը:

Գօշ գիւղը հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ նշանաւորուեցաւ իր միջնադարեան վանք-համալսարանով (12-13-րդ դարեր), որուն խորհրդաւոր կամարներուն տակ կը

դասաւանդէին լուսամիտ վարդապետներ, կ'ընդօրինակուէին հին մատեաններ ու կը ծաղկէին ձեռագիրներ: Այստեղ է որ ուսուցչապետ Մխիթար Գօշ կը գրէր հայ աշխարհի եւ առհասարակ միջնադարու իրաւաբանական ուսմանց գլուխ-գործոցներէն մէկը՝ «Դատաստանագիրք»ը, որ աշխարհիկ եւ հոգեւոր կեանքը կարգաւորող օրէնքներու կուռ ժողովածու մըն է:

- Առաջին իսկ այցելութենէն մենք սիրահարուեցանք հայ բնաշխահի այս գողտրիկ անկիւնին,- կ'ըսէ Ասպետ Փողարեան, որ իր կնոջ՝ Այդային հետ արեան կանչով մեկներ էին հայրենիք՝ քար մը եւս աւելցնելու մեր հայրենի պալատին վրայ:

Ցանկութիւնը վիպապաշտ զոյգի մը լոկ հովուերգական կեանքի փորձառութիւնը ունենալը չէր, եւ յետոյ վերադառնալ ԱՄՆ եւ ընկերային հաւաքոյթներուն ցոյց տալ բարեկամներուն եւ լսել անոնց հիացական արտայայտութիւնները: Ո՛չ, նպատակն այլ էր՝ **ապրիլ հողին վրայ**, զգալ հողի եւ ջուրի համար մաքառող լեռնցիի մը կեանքը, ապրիլ քարէն հաց հանել փորձողի մը առօրեայով, անոր հետ կռուիլ բնութեան տարերքներուն դէմ, երբ անճրկած պետութիւն մը անտեսած կը թուի ըլլալ հայուն ցաւը

- Ուզում էինք մենք էլ լինել նրանց՝ գիւղի բնակիչների մի մասը, ապրել նրանց հետ, եւ նրանք զարմանում էին, որ մենք Ամերիկան թողած եկել ենք Գօշ մի բան անելու...

Ո՛չ. ով եղած է իսկական հայ գիւղի մը մէջ, ա՛ն միայն կը հասկնայ թէ բոլորովին պէտք է մոռնայ որ Ամերիկայի կամ Արեւմուտքի մէջ ինք տուն-տեղ ունի, տաք ջուր, պաղ ջուր, ջեռուցում, հանգստաւէտ զուգարան... : Եւ Փողարեան զոյգը իրենց վաթսուններու սեմին որոշեց «բան մը փոխել» թէ՛ իրենց եւ թէ՛ այս գիւղին կեանքին մէջ:

Փողարեան Ասպետը Եթովպիայէն ղրկուեր էր Կիպրոսի ՀԲԸՄիութեան Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը՝ երկրորդական ուսում եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստանալու համար, իսկ Այդան՝ Իրանի եօթանասունականներու ընկերա-քաղաքական շարժումներու եւ յեղափոխութեան պատճառով ղրկուեր էր նոյն վարժարանը: Այստեղ անոնք հանդիպեր էին ինչպէս բոլոր իրենց տարիքի տղաքն ու աղջիկները, շիկնելով նայեր էին իրարու աչքերուն մէջ, միասին մասնակցեր էին արտադասարանային գործունէութիւններու՝ երգչախումբ, մարզական խաղեր, արի-արենուշական շարժում, եւ այս բոլորը՝ բարձրորակ կրթական ծրագրի մը մէջ ընդելուզուած: Հանգամանքները Ասպետը տարեր էին ԱՄՆ, իսկ Այդան՝ Հայաստան (Երեւանի Պետ. Համալսարան), ապա ԱՄՆ-ի Գալիֆորնիա նահանգը եղեր էր իրենց վերջին հանգրուանը եւ պատահեր էր ինչ որ պատահեր էր այլ Մելգոնեանցի զոյգերու հետ՝ կազմեր էին տիպար հայ ընտանիք:

Յաջողեր էին իրենց ասպարէզներուն մէջ եւ ատենը եկեր էր գործնականօրէն նուիրուիլ հայրենաշինութեան:

Փողարեանները անդամ էին լեռնագնացներու միութեան մը եւ իրենց համար նորութիւն մը չէր չարքաշ կեանքը վայրի բնութեան մէջ, հետեւաբար կամաց-կամաց կը սկսի գիւղական կեանքին վարժուելու գործընթացը՝ նստիլ-ելլել տեղացիներուն հետ, լսել զանոնք, մասնակից դառալ ամէնօրեայ հոգսերուն, խնդիրներուն, բայց ամէնէն կարեւորը՝ զբաղիլ Գօշի բնակիչներու եւ դպրոցական երախաներու առօրեայով:

- Շուտով պարզուեց որ,- կը պատմէ Այդան,- բժշկական խնամքի անհրաժեշտութիւն կայ, դպրոցականները ատամների լուրջ խնամքի պէտք ունեն, առաւել եւս խնամքի միջոցների:

- Եւ դիմեցինք մեր շրջանակին,- կը շարունակէ Ասպետ,- հաւաքելով անհրաժեշտ նիւթական միջոցները՝ «զինուեցանք» նուազագոյն առողջապահական իրերով, վրձին-խոզանակ, ատամի մածուկ, մարզական իրեր եւ անցանք գործի...

Փողարեանները այս ամառ Գօշի մէջ դարձեր էին իւրայատուկ բուժաշխատողներ: Տղաքն ու աղջիկները կարճ ատենուան մէջ կը զգային որ բան մը փոխուած է իրենց կեանքին մէջ – ատամները սկսեր էին փայլիլ, ունէին փինկ-փոնկի (սեղանի թենիս),

ֆութպոլի, պատմինաթոնի եւ վոլի-պոլի իրերը, իսկ գետեզերքը պզտիկ տարածք մըն ալ մաքրուելով վերածուեր էր...ֆութպոլի դաշտի:

Յաջողած էր Գօշի մէջ տեղաւորուելու եւ հայրենակիցներուն հետ մերուելու գործընթացի առաջին փուլը: Կը մնար ամրագրել եւ աւանդութեան վերածել վերածնունդի մը արժէքը ունեցող այս նախաձեռնութիւնը:

Ասպետն ու Այդան, եւ բնականաբար իրենց շրջանակը, որուն մէջ կային Մելգոնեան վարժարանի շրջանաւարտներ, արդէն ծրագրած են խորացնել եւ մշակել լուրջ նախագիծեր: Հարկաւոր էր պատմական այս գիւղը **դարձնել ինքնաբաւ**, որպէսզի դպրոցն աւարտող երիտասարդը չլքէ հայրենի չքնաղ բնակավայրը եւ չերթայ Ռուսաստան ու «խոպանչի» դառնայ՝ երբեմն մոռնալով տուն, տեղ, հարազատ, նոյնիսկ կին ու զաւակ...: Սա արիւնահոսութիւն էր պարզապէս: Ուրեմն հարկաւոր է աշխատատեղիներ բանալ, հազարաւոր զբօսաշրջիկներու համար մէկ-երկու օր Գօշ մնալու նախադրեալներ եւ խթաններ ստեղծել հիւրատուներու շնորհիւ...: Ի վերջոյ՝ ինչո՞վ տարբեր է Հայաստանի հիւսիս-արեւելեան շրջանը Զուիցերիայէն եւ Աւստրիայէն, պարզապէս կամք, հաւատք եւ վճռակամութիւն էր պէտք:

Ներդրումները քաջալերելի են անկասկած, բայց Երեւանը չէ՛ միակ կեդրոնը, ատիկա շատ դիւրին տարբերակ է, խիզախութիւնը **հայ գաւառին** մէջ ներդնելն է, ի վերջոյ հայ գիւղաբնակներն են բերք ու բարիք ստեղծողները, բազմաթիւ զաւակներ բերողները եւ քիչով գոհացողները:

Փողարեանները Գալիֆորնիայէն դուրս Տաւուշի մարզի Գօշ գիւղն են դարձուցեր իրենց երկրորդ բնօրրանը՝ ՆՈՐ ՏՈՒՆԸ:

«...ԱՆ մեզ տուաւ նահատակուած մեր ցեղին

Զաւակները լաւագոյնը ու բարին...»

կ'երգուէր ամէն առտու դասաւանդութիւնը սկսելէն առաջ՝ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան (**ԱՆ**) շէնքին առջեւ: Այդ զաւակներէն են Ասպետ եւ Այդա Փողարեանները եւ ուրիշներ, որոնց մասին գրած ենք ու պիտի գրենք՝ ի ցոյց տալու հայութեան թէ քանի՜ քանի Փողարեաններ պիտի ունենայինք, եթէ կարճամիտ ու անխոհեմ որոշումներ չառնուէին զայն հովանաւորող գործարար (business-minded) ղեկավարներու կողմէ եւ 2005-ին փակելու հրաման չտային «լուսոյ այս տաճարին»:

- Գործը դեռ առջեւումն է,- կ'ըսեն Ասպետն ու Այդան,- որովհետեւ մենք հիմա մեր ամբողջ կարելին պիտի ընենք, որպէսզի «քոյր» բնակավայր մը գտնենք Զուիցերիոյ մէջ:

Դոկտ. Մինաս Գոճայեան - *Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան հայերէնի նախկին ուսուցիչ*

https://youtu.be/fnyQe07A9HI

RETURN TO PATRIA (Asbed and Aida Pogharians)

Minas Kojayan PhD, Los Angeles, 6 November 2021

Gosh village, northern Armenia—home to Goshavank (Gosh monastery). Replete with forests and lakes, the village of Gosh is a piece of alpestrine paradise.

Best known in the history of Armenian culture for its medieval monastic college in the 12th-13th centuries, it was beneath the mystical arches of Goshavank where enlightened *vartabeds* (monks) imparted knowledge to their students, where ancient manuscripts were preserved and copied, and where new works of Armenian literature blossomed. It was here, beneath the same arches, that the Reverend Professor Mkhitar Gosh wrote his medieval *Book of Judgment* (*Datastanagirk* ***Դատաստանագիրք***), a masterpiece of Armenian and medieval legal scholarship addressing both secular and clerical matters.

“From the very first visit, we fell in love with this cozy corner of Armenian nature,” says Asbet Pogharian, who with his wife, Aida, was responding to the urgent call to rebuild our sacred homeland.

The couple did not merely long to fulfill a romantic and idyllic experience, only to then return to the United States and show pictures of their trip to their friends and hear their approbatory remarks. No, their intention was different… Their intention was to *live on the land*, to feel what it is like to live in the mountains, to struggle for food and water, to try and earn their daily bread by so much as extracting

it from stone, and to battle against the elements of nature in a country where the inept government seems to ignore the pains of its citizens.

“We wanted to join the ranks of the villagers, to live with them,” says Aida, “and they were surprised that we had left America to come to Gosh…”

Only those who have been to a real Armenian village understand that one must completely forget that he has a place to call home in America, or in the Western world, with hot and cold running water, central heating and a comfortable toilet… And the Pogharian couple, who are in their late fifties, decided to “change something”, both in their own lives and in the life of this village.

In the mid-1970s, Asbed Pogharyan was sent from Ethiopia to the AGBU Melkonian Educational Institute (MEI) in Cyprus (a boarding school founded in 1926), to receive a secondary education and an Armenian upbringing. At around the same time, Aida was also sent to the MEI in light of the socio-political movements that would culminate in the Iranian Revolution of 1978-79. Here, they met boys and girls of all ages, who, beyond studying and living together, also formed close bonds and participated in extracurricular activities (including choir, sports, boy- and girl-scout activities), as a part of their high-quality educational program. After graduation, circumstances took Asbed to the United States and Aida to Armenia (Yerevan State University), but they would meet again in California, where, like many other “couples” from Melkonian high school, they went on to form an exemplary Armenian family.

When Asbed and Aida became successful in their respective fields, they dedicated themselves to the Armenian nation.

The Pogharians were members of a mountaineering association, and it was not a novelty for them to live a life of austerity in the wilderness. In Gosh, they acclimated to village life, to sitting and eating with the locals, to listening to them, to partaking of their daily concerns and challenges, and above all, to occupying themselves in the quotidian lives of the villagers and their children.

“It quickly became clear,” says Aida, “that there is a need for medical care, that schoolchildren have pressing needs for dental care but are without means.”

“That’s when we turned to our circle of friends,” continues Asbed.

This summer, the Pogharians served in a special capacity as “medical workers” in Gosh. And for a short while, at least, the boys and girls of the village felt that something had changed in their lives—their teeth were beginning to shine, they now had sporting equipment (ping-pong, soccer, badminton and volleyball), and along the shore of the river there was now a soccer field.

Having established themselves in Gosh and assimilating among the residents, the first stage of their project was complete. What remained was to now turn this into an initiative, and a tradition that can be developed.

Aspet, Aida and their friends, including other graduates of MEI, have already started to cultivate a serious plan to make this historic village self-sufficient, so that the young graduates of the school will not one day abandon their exquisite habitat to become cheap laborors in Russia, forgetting their home, habitat, relatives, and even their wives and children... A sort of hemorrhaging, which, in the interest of preventing, it is necessary to create workplaces, premises to host tourists, and to incentivize the establishment of hotels in the village.

Investments in Armenia are certainly encouraging, but we should recall that Yerevan is not the only center, and there are more compelling alternatives. The courageous thing to do is to invest in Armenian provinces. After all, it is the Armenian villagers who produce the country's crops and goods, who raise Armenian families, and whose wants are few.

Outside of California, the Pogharians have turned the village of Gosh in Tavush region into their second home, their "New Home".

--

"... Which gave our martyred stock

The choicest and kindest of the flock"

These verses were sung by the students of MEI every morning in front of the main building before class. Among this flock are Asbed and Aida Pogharyan, and others, of whom we have written and will continue to write, to show Armenians how many more Pogharians we now would have had were it not for the myopic and imprudent decision of certain "business-minded" leaders in 2005 to close the doors of this institute, this "temple of light".

"The work is advancing," say Asbed and Aida, "and we are now doing our best to find a 'sister' village in Switzerland."

Minas Kojayan was a former Armenian language teacher at Melkonian Educational Institute

There are no comments yet.